

54154484-5	12/07/2016	הארץ - כותרת	עמוד 13	1	9.14x35.61
בועז סנג'רו - ראש החטיבה למשפט פלילי וקרימינולוגי - 26330					

בועז סנג'רו

הצעת החוק של ציפי לבני עדיפה

לאחרונה החלה ועדת החוק, חוק ומשפט של הכנסת לדון בשתי הצעות חוק מתחרות, העוסקות בנציבות הביקורת על הפרקליטות: הצעת חוק פרטית של ח"כ ציפי לבני (המחנה הציוני), והצעה ממשלתית. הבחירה צריכה להיות קלה כמו הבחירה בין אור לבין חושך (בהתאמה).

מלבד אנשי הפרקליטות, דו"מה כי אין חולק כיום על החשיבות הרבה של ביקורת שיטתית על הפרקליטות. לפרקליטות כוח עצום וסמכויות נרחבות לחרוץ גרלות של אנשים: מהבקשה למ"עצר, דרך ההחלטה להעמיד לדין (גם במקרים הנדירים של זיכוי, חיי הנאשם משתנים לבלי הכר), ועד להחלטות אילו עסקות דיון להציע וכיצד לנהל את המשפט. אומרים כי התובע אוהז באמצעים האיומים ביותר של השלטון. במציאות הישראלית, שבה בכל גוף אחר בעל סמכויות דומות הוסדרה ביקורת שיטתית ויעילה – גם על השופטים – הפרקליטות נותרה זה יותר משישה עשורים ללא ביקורת משמעותית.

לבית הדין לעבודה, התנהלות של הפרקליטות מול ראש המכון לרפואה משפטית, ד"ר חן קוגל. האחרון נדרש לשנות עדות שכתב, חתם בפני עורך דין ומסר לבית הדין לעבודה, בנימוק שהעדות לא התאימה לעמדת הפרקליטות. ד"ר קוגל סירב באומץ, אך למיטב הבנתי המקצועית, הפרקליטה שטייפלה בתיק והממונה עליה עברו עבירה פלילית של הדחה בעדות לפי סעיף 246 לחוק העונשין. הטיפול בתלונה גם חשף את טענת הפרקליטות כי זוהי פרקטיקה מקובלת אצלה.

ועד הפרקליטים וראשי הפרקליטות בעבר (משה לדור) ובהווה (שי ניצן) ניהלו מלחמת חורמה נגד נציבת הביקורת גרסטל, שכללה חוסר שיתוף פעולה עם הביקורת, שביטת פרקליטים, עתירה לבג"ץ ומאבק תקשורתי בסיוע יחצ"נים, עד אשר התישו אותה וגרמו להתפטרותה.

כמוסבר בין היתר בפרסום מי המכון הישראלי לדמוקרטיה, חשוב מאוד שאת שני התפקידים – ביקורת מערכתית וביורור תלונות – ימשיך לבצע גוף אחד. הצעת החוק של ח"כ לבני קצרה וקולעת, ומסדירה את שתי הפונקציות ב-18 סעיפים.

הצעת החוק הממשלתית מסורבלת ומסרסת: היא נוקקת ל-31 סעיפים כדי להסדיר רק את בירור התלונות, עם איזן ספור סעיפים ותתי-סעיפים, שנועדו לרצות את הפרקליטות תוך החלשת הביקורת. לפי הצעה זו תיעקר הביקורת המערכתית מנציבות הביקורת ותגומד לכדי מבקר פנימי, שיהיה כפוף ליועץ המשפטי לממשלה – שגם על החלטותיו נדרשת הרי ביקורת. ההצעה קובעת, כי הביקורת לא תתערב בשיקול הדעת המקודש של הפרקליטות, וכי אסור יהיה להתלונן על מקרה כזה. ההחלטה מהי "הפעלת שיקול דעת משפטי", שתישאר מעל לכל ביקורת, הופקדה לפי ההצעה בידי היועץ המשפטי לממשלה. זה כמו להפקיד את החתול לשמור על השמנת.

בדיון הראשון בנושא, שנערך לאחרונה בכנסת, הועלתה הטענה שאין לאפשר ביקורת מערכתית על הפרקליטות, משום שהדבר יפגע במעמדם של מבקרי המדינה. ואולם, לאחר שבמסגרת יו"ר מ-60 שנה לא התפנה מבקר המדינה לביקורת יעילה על הפרקליטות, כזו שאפילו מתקרבת למה שהספיקה נציבת הביקורת גרסטל בשנה אחת של עבודה, בחירתם של חברי הכנסת צריכה להיות קלה: אם מערכת אכיפת החוק, חירות האדם ושלטון החוק יקרים להם, עליהם לבחור ללא היסוס בהצעתה של לבני, ולהותיר את נציבות הביקורת על הפרקליטות במתכונתה הקיימת: גם בירור תלונות וגם ביקורת מערכתית. אחרת, כוח עצום ללא ביקורת יעילה סופו להשחית.

גרסטל. התישו אותה
צילום: תומר אפלבוים

הנציבה לא רק הפיקה דו"חות אלא גם הציעה הצעות לשיפור

בשנת 2014 הוקמה נציבות הביקורת על הפרקליטות בראשות השופטת (בדימוס) הילה גרסטל. היא הקימה את הגוף הזה יש מאין, וניהלה אותו באומץ וכישרון רב. בתוך זמן קצר הפיקה חמישה דו"חות ביקורת מערכתיים, שלא רק הצביעו על ליקויים משמעותיים בעבודת הפרקליטות, אלא אף התוו פתרונות פשוטים ויעילים. באחד הדו"חות נמצא, למשל, כי גם לאחר שמחליטים לסגור תיק נגד חשוד (החליטה האורכת שנה בממוצע), לא ממהרים להודיע לו על כך והוא חי בפחד שנה נוספת בממוצע. גרסטל הציעה להוסיף לדו"ח הממוחשב שעליו חותם הפרקליט המחליט לסגור תיק, שדה חובה שיגרום למשלוח מיידי של הודעה לחשוד. כמה פשוט וכמה חשוב.

גם הטיפול בתלונות פרטניות נגד פרקליטים היה מצויין. כך, למשל, חשף הטיפול האמיץ בתלונה שגלווה לתביעה (המוצדקת) שהגישה ד"ר מאיה פורמן-רונניק

פרופ' סנג'רו מלמד במרכז האקדמי למשפט ולעסקים ברמת גן